

Запорожець Т.П.

викладач іноземних мов

кафедра «Іноземні мови»

Херсонський національний

технічний університет

ВПЛИВ КІНОМИСТЕЦТВА НА МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається вплив кіномистецтва на особистість та її морально-естетичні цінності. Подається аналіз рівнів впливу кіномистецтва.

The article deals with the analyzing of the psychological and pedagogical specificities of the influence of cinema's art on person, his/her moral and esthetical values. There is also given an analyze of the influence of the cinema's art.

За умов демократизації, духовно-культурного відродження українського суспільства, гуманізації та гуманітаризації освіти актуальності набуває проблема естетичного виховання особистості. В «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті» як одне з важливих завдань розглядається поліпшення естетичного виховання і наголошується на необхідності розвивати почуття прекрасного, формувати високі естетичні смаки, цінності, що сприяє формуванню гармонійно розвиненої, суспільно активної особистості, яка поєднувала б у собі духовне багатство, моральну чистоту, досконалість.

Виходячи з цього, розвиток морально естетичних цінностей є актуальною проблемою виховання студентської молоді.

Важливим засобом впливу на формування та розвиток моральних та естетичних цінностей особистості як складових естетичного виховання є мистецтво. Слід відзначити, що в сучасному суспільстві відбувається поширення впливу кіномистецтва на виховання особистості в зв'язку з розвитком засобів масової комунікації, а саме телебачення та Інтернет.

Сучасні уявлення про моральність, людяність і духовність змінюються під впливом телебачення, фільмів, засобів масової інформації, що надиктовують суспільству нові еталони та форми поведінки, міжособистісні відносини.

Мета: проаналізувати вплив сучасного кіномистецтва на морально естетичні цінності студентів вищих навчальних закладів.

На основі аналізу філософської літератури (С. Александер, В. Віндельбанд, Дж. Дьюї, Г. Ріккерт, П. Сорокін) нами виділені декілька напрямів у вивченні цінностей: об'єктивно-ідеалістичний (цінність є потобійчна сутність поза часом і простором), суб'єктивно-ідеалістичний (цінність як явище свідомості, прояв відношення людини до розглянутого предмета), натуралістичні теорії цінності (цінності як вираження природних потреб чи людини, законів природи в цілому (В. Дільтей)) [8, 41–44].

У культурології взаємозв'язок цінностей у просторі і «внутрішньої» культури особистості висвітлюється у працях Ю. Бахтіна, О. Дробицького.

Як предмет психологічного дослідження цінностей вивчали Л. Виготський, Д. Леонтьєв.

Поняття цінностей вивчали й в педагогіці І. Бех, О. Вишневський.

В. Франкл визначав цінності як смислові універсалії, що кристалізувалися у результаті узагальнення типових ситуацій, з якими суспільству або людству довелося зіткнутися в історії, при цьому він визначив: цінності творчі, переживання та відношень. У свою чергу В. Соловйов звертає увагу, що людська життєдіяльність має ціннісно-ієрархічну шкалу, яка складається з компонентів: духовне, інтелектуальне та соціальне [9, 3–5].

Н. Непомняща вважає, що цінність є центральним компонентом психологічної структури особистості. Через призму цінностей відображаються в мотиві потреби та інтереси особистості [9, 3].

Цінності, за визначенням В. Бутенко, являють собою об'єктивовану реальність, яка знаходить своє відображення як у матеріальній, так і в духовній сфері. Ідеться про надзвичайно важливий аспект активності людини, у результаті якої з'являються певні почуття, думки, уявлення, орієнтації, інтереси, потреби, тощо [10, 108].

За В. Гриньковою, цінності включають такі аспекти: емоційно-ціннісний, когнітивний та процесуальний [11, 3–4].

Таким чином, дослідження нами естетичних та моральних цінностей молоді має відповідне підґрунтя і потребує аналізу щодо впливу кіномистецтва на морально-естетичну свідомість студентської молоді та обґрунтування умов корекції та розвитку.

Виховання моральних цінностей молоді досліджували О. Висоцька, С. Волкова, Г. Дьяконов, С. Кримський, В. Малахов, Є. Подольська. Формуванню естетичних цінностей студентів присвячено дослідження, М. Афасицева, Ю. Борєва, М. Каган.

Одним із витоків суспільної свідомості, який відкриває шлях для формування цінностей особистості є мистецтво, зокрема кіномистецтво.

Аналізу впливу кіномистецтва на формування морально-естетичних цінностей особистості присвячені наукові праці А. Гончарук, К. Ким, С. Пензин, Ю. Усов, О. Нечай. Психологічні особливості інтересу молоді до фільмів жахів та містики вивчалися в дослідженнях Т. Черневського. Праці Е. Морена, Г. Мюнстерберга присвячені аналізу особливостей сприйняття кіномистецтва.

Основними поняттями в моралі є «добро» і «зло» – універсальні протилежності, які передбачають одне одного [2, 26].

Морально – естетичні цінності розвивалися на протязі віків та тисячоліть під впливом християнства. Християнство принесло людству не нове світобачення та світосприйняття, а нове вчення про життя. У християнстві відкрито проголошено принципи свободи та рівності, засуджується вбивство та насилля. Найважливішою морально-естетичною цінністю проголошено любов до близького, співчуття, співпереживання, самопожертва заради блага іншого «Як хочете, щоб з вами чинили люди так дійте з іншими» [Мф. 7,12]. Згадаймо ставлення до того, хто тебе образив, «Якщо тебе вдарили по одній щоці, то підстав іншу». Християни вчилися прощати того, хто образив, і сприймати його як приятеля. Так апостол Павло говорить: « Якщо ворог твій голодний, дай йому їжу, якщо вмирає від спраги, дай йому пити» [Притч. 25, 21-22].

Сфера моральності – це не тільки проблеми обов'язку, свободи, відповідальності, це також глибокий і неповторний світ суб'єктивних переживань, ідеалів та прагнень, невичерпної діалектики людської душі. Це одвічні питання добра й зла, сенсу життя й ставлення до смерті, честі й гідності людини, сорому й совісті, любові й співчуття. До цієї галузі належить і цілий комплекс проблем людської діяльності й міжлюдських стосунків. Морально-етичний характер має по суті й низка «больових» проблемних точок

у конкретних галузях сучасної медицини, права, національних відносин тощо.

Розвиток кіномистецтва особливо в ХХ–ХХІ столітті пропагандує байдужість до цінностей християнської моралі та демонструє насилля.

На сучасному етапі моральні та естетичні цінності диктуються суспільству модою та престижем. Естетичні потреби суспільства задовольняються масовою культурою. Так в сучасному фільмові бойовику або комедії можливо простежити за діями позитивного героя, що жорстоко розправляється зі своїми ворогами. За опитуванням сучасної молоді більшість любить дивитися комедії та фільми жахів.

Вплив кіномистецтва проявляється в формуванні поглядів та переконань, естетичних смаків та почуттів. Кіно залишає в підсвідомості глядача певну інформацію. Після перегляду захоплюючого фільму людина намагається вести себе відповідно улюбленому героєві, копіюючи вчинки, манери поведінки, дії.

За дослідженнями Е. Морена духовний світ особистості в більш процентному співвідношенні складається, більшою мірою, з тієї інформації, яку він сприймає, відповідно інформація створює особистість та світ в якому ми живемо.

Ю.Н. Усов досліджуючи сприйняття особистістю кіномистецтва, виділяє два типи сприйняття кіномистецтва аудиторією, зазначаючи, що перша група глядачів, спираючись на абстрактно-логічний тип мислення, залишається на рівні співпереживання герою, в той час, як друга група слідує за думкою автора, намагаючись зрозуміти логіку розвитку мислення героїв.

Ю.Н. Усов, сформулював рівні сприйняття фільму:

1. Асиміляція середовища, тобто емоційне осягнення реальності, що представлене на екрані

2. Уподібнення герою: 1) фрагментарна оцінка окремих епізодів, в яких яскраво виявляється характер діючої особи, 2) осмислення подвійної канви, в якій розкривається логіка поведінки героя, 3) осмислення логічного зв'язку епізодів, що виявляють характер героя.

3. Співвідношення з автором: 1) осмислення логічного зв'язку епізодів, що виявляють розвиток авторської думки, 2) сприйняття форми кінооповіді на основі емоційно-змістового співвіднесення важливих частин, 3) осмислення художньої структури фільму, що виявляє концепцію творів екранного мистецтва.

Таким чином глядач має вміти вибрати фільми та критично ставитися до естетичної інформації, що щоденно потрапляє з екранів телебачення, відео.

Вплив кіномистецтва на особистість виявляється в наступному:

- маніпуляції свідомістю, так як глядач під час перегляду знаходиться в гіпнотичному стані, живе чужим життям;
- співпереживанні герою, навіть якщо він здійснює негативні вчинки, глядач уподібнюється герою, копіює його ходу, манеру спілкування;
- викликанні агресивних почуттів, якщо на екрані з'являється бійка, в якій бере участь головний герой;
- зміні моральних та естетичних цінностей.

Вплив кіномистецтва містить позитивний прояв, кіномистецтво розвиває особистість, так як формує:

- сприйняття просторово-часового сюжету,
- мислення, що називається аудіовізуальним,
- спілкування в формі не слів, а відеописемності, тобто за допомогою динамічних зорових образів, що поєднаних фільмом [6, 16–17].

Ю.Н. Усов розглядає наступний алгоритм сприйняття аудіовізуального тексту:

1. Сприйняття екранної реальності.
2. Виявлення змістових частин фільму (кадри, епізоди, події, сцени).
3. Синтез змістових частин в образному узагальненні, в назві конкретної теми.
4. Усвідомлення асоціативних зв'язків, багатоплановість фільму.
5. Визначення свого ставлення до переглянутого на екрані [6, 19].

За дослідженнями Е. Морена, фільми перетворюють особистість на пасивного спостерігача, що виявляється в позбавленні особистості можливості розвивати творчі здібності.

Фільми нав'язують особистості певні шаблони поведінки та міжособистісних відносин. Кіномистецтво змінює моральні та естетичні цінності особистості, використовуючи засоби авторитетності, регулярності, асоціативності, привчають особистість до хамства, безкультурності, виражаючи агресивний, конфліктний, безпринциповий та егоїстичний принцип поведінки та вирішення життєвих проблем. Духовні та моральні цінності під впливом фільмів замінюються на пусте та швидкоплинне задоволення інстинктів та мілких егоїстичних бажань.

Так певна безповідальна поведінка героїв одного фільму, може асоціюватися або повторюватися в декількох фільмах і спричиняє виникнення думки про те, що така поведінка та стосунки є сьогодні нормальними і позитивно сприймаються суспільством, при цьому наслідки в фільмові можуть бути не показані або неправдиві.

Та це не означає, що особистості не слід дивитися сучасні фільми, а переглядати лише радянські. Студент має навчитися вибирати якісні фільми. Виховання студента має включати спілкування, через яке надається можливість визначити, що є позитивним або негативним для формування морально-естетичних цінностей особистості.

На базі Херсонського національного технічного університету було проведено анкетування, в якому взяли участь 30 студентів першого та другого курсу. Студенти мали відповісти на ряд запитань, спрямованих на виявлення рівня впливу кіномистецтва на глядача. Перше твердження студенти мали завершити вибравши один з варіантів: «Ви переглядаєте фільми для того, щоб...» – 70 % студентів відповіли: «Ми переглядаємо фільми лише для розваги та відпочинку», 20 % – студентів переглядають фільми з метою пошуку теми для роздумів, 10 % студентів переглядають фільми для отримання незвичайних, екстремальних почуттів. Відповідаючи на наступне питання про значення кіно для сучасного суспільства 75 % студентів вважають, що фільми позитивно впливають на суспільство, 20 % вказують на негативний вплив кіномистецтва на суспільство, 5 % зазначають, що фільми не впливають на суспільство. Наступне питання мало метою визначити вплив фільмів на світосприйняття та поведінку особистості. 99 % студентів вказали на позитивний вплив фільмів на їхнє світосприйняття, поведінку та взаємини з оточуючими. Але парадоксальною є відповідь студентів про те, що фільми негативно впливають на поведінку оточуючих – 55 %, 45 % при цьому відзначають позитивний вплив фільмів.

Таким чином, слід зазначити, що більшість студентів погоджуються з тим, що переглянуті фільми впливають на суспільство та поведінку людей. Найбільш важливими для студентів темами, що розглядаються в фільмі є тема особистості в суспільстві, тема життя та смерті, теми кохання та дружби.

Як результат, студенти переглядаючи фільм, звертають увагу на дії особистості в суспільстві її стосунки та наслідки поведінки. Таким чином герой фільму стає взірцем для юної особистості, адже більшість студентів зазначають, що при перегляді фільму часто уявляють себе на місці героя. Якщо особистість простежуючи за вчинками героя, бачить позитивні наслідки, то теж намагається повторити їх в своїй ситуації, сподіваючись на досягнення

такої ж реакції та досягнення бажаного.

На питання: «Як Ви вважаєте, чому людина має дотримуватися морально-естетичних цінностей», 56 % відповіли, що через внутрішнє переконання, 22 % – для того, щоб добре виглядати в очах оточуючих, 14 % – щоб запобігти осуду оточуючих, 5 % – важко відповісти.

Крім того 55 % припускають подружню зраду. Серед морально – естетичних цінностей найважливішими вважають – здоров'я та матеріальну забезпеченість.

Дослідження також показало, що 56 % студентів вважають недопустимим грубість та вживання нецензурних виразів. 55 % не бачать нічого жахливого в тому, щоб привласнити знайдену річ.

Висновки.

Аналіз відповідей студентів дозволяє зробити висновки, про зміну моральних цінностей у таких питаннях, як створення сім'ї та побудова міжособистісних взаємин, що втратили співчуття, самопожертву для блага іншого, безкорисність. Фільми американського кінематографу нав'язали нові цінності та потреби особистості, що проявляються лише в задоволенні матеріальних потреб та задоволення бажань. Таким чином переглянуті сюжети фільмів підсвідомо впливають на особистість. Проте цю ситуацію можливо виправити за умови проведення бесід та дискусій зі студентами з приводу переглянутих фільмів, для того, щоб навчити бачити та відчувати моральні та естетичні цінності, гармонійні взаємовідносини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин Б.И. Новозаветные моральные ценности – пригодны ли они для нашего общества // Философия. – 2000. – № 3 – С. 15–20.
2. Етика: Навч. посібник / Т.Г. Аболіна, В.В. Єфіменко, О.М. Лінчук та ін. – К., 1992. – С. 28–48.
3. Конрашов В.А. Человек в мире моральных ценностей // Вопросы философии. – 1999. – № 6. – С. 23–29.
4. Малахов В.О. Етика. – К., 1996. – 304 с.
5. Тимошенко Т.С. Мораль як інтеграційний чинник соціально-політичної стабільності: Автореф. дис. ... канд. філ. н. – К., 2004. – 25 с.
6. Усов, 1993, С. 16–17.
7. Мукаржовский Ян Исследования по эстетике и теории искусства – Изд. «Искусство», 1994 – С. 171–186.
8. Ваховський Л. Система цінностей у філософії // Шлях освіти. – 2001. –

№ 2 – С. 41–44.

9. Вишневський О. Система цінностей і стратегія виховання // Рідна школа. – 1997. – № 7–8. – С. 3–5.
10. Бутенко В.Г. Цінності та їх формування в процесі художньо-естетичної освіти учнівської молоді // Педагогічні науки. – 2003. – Випуск 35 – С. 108–111.
11. Гринькова В. Аксіологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. – 2002. – № 2. – С. 2–6.